

Mladá veda

Young Science

**Rozenkruciánska tradícia a slobodomurárske
hnutie v strednej Európe v 17.-18. storočí**

Are preschool children active enough?

Rozhovor s literárnym vedcom prof. T. Žilkom

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2014 (číslo 2)

Ročník druhý

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Londýn 2013. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoja, Univerzita Karlova, Praha)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos, s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

Mgr. Richard Nikischer (Sociologický ústav Akademie věd ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD. šéfredaktor (Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r.o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

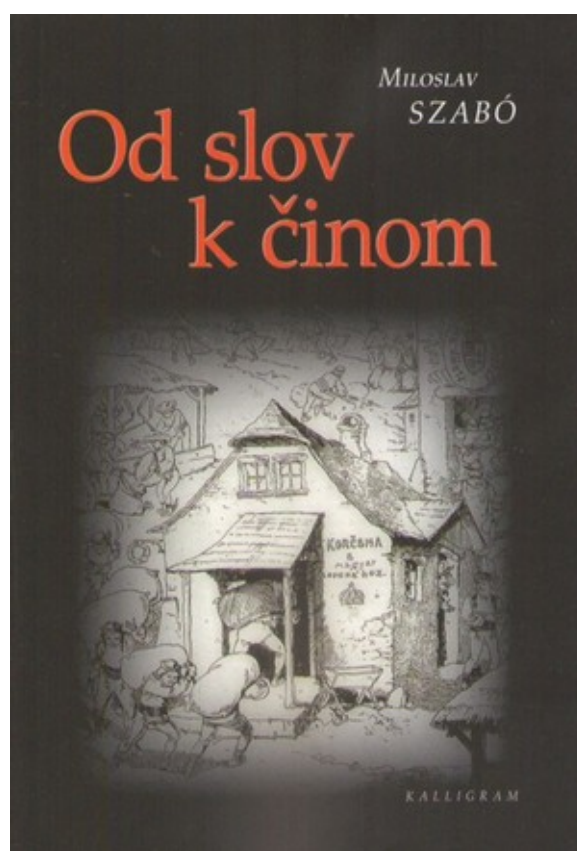
SZABÓ, Miloslav, 2014. *Od slov k činom. Slovenské národné hnutie a antisemitizmus (1875 - 1922)*. Bratislava: Kalligram. 252 s. ISBN 978-80-8101-801-5.

Vnímanie židov zo strany predstaviteľov slovenského národného hnutia pred a krátko po vzniku Prvej československej republiky roku 1918 stále nie je v našom prostredí dostatočne spracovanou problematikou. Počas rokov, ktoré nasledovali po uzákonení emancipácie židovského obyvateľstva (1868), keď dochádzalo k zostreniu národnostnej politiky v dualistickom Uhorsku, prešli obe komunity odlišným vývojom. Zatiaľ čo značná časť židov žijúcich na dnešnom území Slovenska zaznamenala socioekonomický vzostup, ktorý sa následne celkom logicky odrazil v ich príklone k maďarčine a maďarskej kultúre, zažívali predstavitelia slovenského národného hnutia obdobie marginalizácie a niekedy až otvoreného útlaku. Táto situácia sa po rozpade Uhorska zmenila prakticky zo dňa na deň, keď nový československý establishment spochybnil postavenie židovskej menšiny a prvýkrát v slovenských dejinách pristúpil k riešeniu tzv. „židovskej otázky“.

Autorom publikácie *Od slov k činom. Slovenské národné hnutie a antisemitizmus (1875 - 1922)*, ktorá sa venuje problematike antisemitizmu u predstaviteľov slovenského národného hnutia na prelome 19. a 20. storočia, je Mgr. Miloslav Szabó, PhD. Ako historik sa zaoberá dejinami rasizmu, antisemitizmu a nacionalizmu v strednej Európe v 19. a 20. storočí. Je autorom monografií *Boh v ofsajde* (2004) a *Rasa a vôľa. Alfred Rosenberg a Mýtus 20. storočia*. (2005), ako aj viacerých vedeckých štúdií. V minulosti pôsobil v Centre pre výskum antisemitizmu na Technickej univerzite v Berlíne, neskôr bol spolupracovníkom Židovského múzea v Prahe a momentálne pôsobí na Vienna Wiesenthal Institute for Holocaust Studies vo Viedni. V recenzovanej monografii bližšie skúma, do akej miery prispel politický antisemitizmus odmietajúci židovskú emancipáciu k radikalizácii starších protižidovských postojov slovenských nacionalistov.

Rovnako sa snaží nájsť odpoveď na otázku, akým spôsobom chceli predstavitelia slovenského národného hnutia prekonať rozpory vyplývajúce z principiálnej nezlučiteľnosti svojho vlastného emancipačného nacionalizmu s protiemancipačným diskurzom a praktikami politického antisemitizmu.

Text knihy je chronologicky členený do štyroch hlavných kapitol. Prvá kapitola s názvom *Blahoslenný odstup. Kríza slovenského národného hnutia a politický antisemitizmus v Uhorsku v 80. rokoch 19. storočia* predstavuje akýsi rozšírený úvod do danej problematiky. Autor po načrte protižidovských polemík z prvej polovice 19. storočia a priblížení pokusov o etablovanie slovensko-židovského hnutia zo 60. a začiatku 70. rokov pokračuje v rekonštrukcii ideologickej radikalizácie slovenského nacionalizmu v druhej polovici 70. a začiatkom 80. rokov 19. storočia. Analyzuje texty Svätozára Hurbana-Vajanského, vedúceho slovenského ideológa 80. a 90. rokov

19. storočia, pričom vychádza z teórie a metodológie nemeckého sociológa Klausa Holza. Zameriava sa na Vajanského antiliberizmus i prieniky medzi antisemitskou sémantikou a jeho polemikami proti maďarizácii. Slovenskí nacionalisti síce pestovali antisemitizmus na sémantickej úrovni, ale zároveň si zachovávali odstup voči organizovanému antisemitskému hnutiu, ktorého predstavitelia nerozvinuli vlastnú koncepciu riešenia národnostného problému. Prvú kapitolu uzatvára rozborom týchto súvislostí v kontexte oficiálnej národnostnej politiky 80. rokov 19. storočia.

Druhá kapitola nesie pomenovanie *Proti spoločnému nepriateľovi. Aktivizácia slovenského národného hnutia a antisemitská propaganda v 90. rokoch 19. storočia*. Autor sa v nej bližšie venuje úlohe antisemitizmu v procese aktivizácie slovenského národného hnutia v kontexte polemík proti tzv. cirkevnopolitickým zákonom, ktoré boli bezprostredným impulzom pre vznik Katolíckej ľudovej strany. Zaujímajú ho najmä pohnútky, z akých slovenskí nacionalisti privítali a podporovali jej etablovanie. Pri skúmaní funkcie antisemitskej propagandy pri aktivizácii slovenského národného hnutia sa opiera o definíciu propagandy, ktorú nemecký sociológ Bernhard Giesen rozvinul vo svojej teórii kolektívnych identít. Priblížením atmosféry príprav na uhorské parlamentné voľby v roku 1896 sa snaží ukázať, do akej miery antisemitská propaganda uľahčovala spoluprácu Katolíckej ľudovej strany so slovenskými nacionalistami. Autor najprv analyzuje maďarské a slovenské karikatúry s tematikou uhorského milénia, ktorého oslavy predchádzali parlamentným voľbám v roku 1896. Následne kapitolu uzatvára rekonštrukciou udalosti známej ako obvinenie námestovských židov zo spáchania „rituálnej vraždy“ v roku 1899.

Tretia kapitola má názov *Nové koalície. Populistický antisemitizmus a diferenciácia slovenského národného hnutia na začiatku 20. storočia*. Autor v nej skúma miesto antisemitizmu v procese ideologickej diferenciácie slovenského nacionalizmu na prelome 19. a 20. storočia. Vychádza pritom z tézy, že procesy ideologickej diferenciácie v Uhorsku na prelome storočí vyvolali posun od antisemitskej sémantiky k antisemitskej praxi, a teda „od slov k činom“.

Vo štvrtej a zároveň poslednej kapitole s názvom *Nacionalizácia. „Židovská otázka“ na Slovensku v prvých rokoch Československej republiky* sa autor snaží načrtnúť, ako sa posun od antisemitskej sémantiky k antisemitskej praxi prejavoval v zmenených podmienkach etablovania spoločného štátu Čechov a Slovákov. Hľadá odpoveď na otázku, ako reagovali niekdajší hlasisti, po roku 1918 predstavitelia tvoriaceho sa establishmentu a zároveň slovenského agrarizmu, na radikalizáciu protižidovských nálad v dôsledku prvej svetovej vojny a bolševických prevratov v Rusku i Maďarsku a tiež do akej miery pritom nadviazali na svoj predvojnový program riešenia „židovskej otázky“ v zmysle ekonomického bojkotu.

Na záver je potrebné uviesť, že publikácia *Od slov k činom. Slovenské národné hnutie a antisemitizmus (1875 – 1922)*, ktorej autorom je Miloslav Szabó, na vysokej odbornej úrovni približuje dodnes málo prebádanú problematiku antisemitizmu u predstaviteľov slovenského národného hnutia na prelome 19. a 20. storočia. Text je navyše doplnený pomerne rozsiahlym poznámkovým aparátom. Za nedostatok knihy však možno považovať absenciu prehľadného zoznamu použitých prameňov a odbornej literatúry na jej konci.

Mgr. Martin Hajduk

Autor je absolventom študijného odboru história na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity. Vo svojom výskume sa venuje témam, ktoré súvisia s dejinami spoločnosti v strednej Európe v 17.-19. storočí.